

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Tavshed

Af [Ole Klitgaard](#) 22. september 2009 • I kategorien [Sprog](#)

Det er evidet at tavshed er et væsentligt moment eller element i sproget. I øvrigt jo i lige så høj grad i musikken, men er musik et sprog? Næppe ifølge [John Cage](#). Og her skal det lige tilføjes at stilhed og tavshed er to vidt forskellige, ja vel egentlig modsatte, ting – en vigtig bemærkning fordi man på engelsk kun har ét ord (silence) for de to fænomener. Stilhed er en baggrund eller en tilstand, mens tavshed er en aktiv sproghandling.

[Heinrich Bölls](#) novelle *Dr. Murkes samlede tavshed* (*Doktor Murkes gesammeltes Schweigen*) er fra 1955, og jeg vil tro det er Böll der har lanceret begrebet at *indtie*. Det er tænkeligt – novellens satiriske karakter taget i betragtning – at der var et hint til eller en inspiration fra John Cage, men mon integrationsminister Birthe Rønn Hornbech også var bevidst om arven fra henholdsvis Cage og Böll da hun den 26. november 2008 indtiede hele 45 sekunder på TV2, optaget på Christiansborg af et ihærdigt tv-hold. Baggrunden er kendt – det var næppe stilhed, men en invitation til at stå skoleret for statsministeren der belærte hende om at udvisningen af en tuneser var indiskutabel (og at han på ingen måde skulle integreres, og slet ikke af integrationsministeren).

Interviewet er selvskrivet til udstilling i en montre på Sproguseet. Det er umiskendeligt at Hornbech aktivt indtjier sin kommentar.

Jeg lavede for nogen tid siden et notat om fænomenet efter at have genlæst Bölls novelle, men først for nogle dage siden faldt det mig ind også at søge på John Cage. Og faktisk kan man på YouTube overvære en posthum opførelse fra 2006 i Barbican Center, London, af hans komposition *4'33"* (fra 1952). Den er i tre satser og varer som titlen antyder, 4 minutter og 33 sekunder. Den spilles (eller om man vil, indties – i og med at den blev optaget) af BBC Symphony Orchestra. Dirigenten markerer når første sats er forbi, hvorpå der hostes voldsomt af det ellers tavse publikum, og kameraet zoomer ind på partituret hvorpå der står PART II – og nedenunder angivelsen TACET (latin for tien eller Schweigen – Silence ville også have været upræcist her).

Efter koncerten er der hele tre fremkaldelser, men dog ikke noget ekstranummer – det kunne ellers have været sjovt. Og det kunne passende have været versionen for klaver.

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde slårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand – hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com

5/7 Groups call for public Hoklo TV - Taipei Times | [www.taipetimes.com](#)

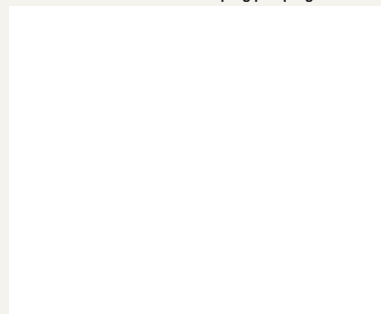
3/7 Atlas sonore des langues régionales de France | [atlas.limsi.fr](#)

30/6 Irish-language theatre: underground but still alive | [www.irishtimes.com](#)

29/6 Celebrating two years of language renewal - Princeton Similkameen Spotlight | [www.similkameenspotlight.com](#)

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Sprog'

PODD-bøger på Østermølle

Støttet kommunikation med udgangspunkt i PODD

Ja, kreolsprog er anderledes

Er kreolsprog anderledes?

I Bölls novelle samler hovedpersonen, radiomanden Dr. Murke, på tavshed, og det gør han ved at samle båndstumper med fraklippet tavshed – holdte pauser, trukket vejr – i en cigaretstøbe. Første del – og den findes filmatiseret, også tilgængelig på YouTube – handler om redigeringen af en række radioforedrag af den store og indflydelsesrige kulturpersonlighed Bur-Malotte som siden optagelsen og den første udsendelse har afsværgt katolicismen. Derfor skal alle de steder hvor han nævner Gud, fraklippes og erstattes af "det højere væsen vi tilbeder", hvorfor han i studiet skal indtale dette udtryk i samtlige relevante kasus (hvad der gør det lidt sjovere på tysk end på dansk), og disse skal så klippes ind de pågældende steder. Redaktørerne driver gæk med ham ved at forlange nogle af indtalingerne taget om, også fordi der på nogle af de 27 steder skal lægges forskelligt tryk.

Men i en scene efter den episode som videoen omfatter, præsenteres vi for det særlige begær bag Dr. Murkes samlermani. Da der er tale om alt for små stykker tavshed på de stumper han har kunnet samle på radioen, faktisk kun tre minutter i alt, driver han sin mani så vidt som til at hyre en call-girl der møder op i hans lejlighed og indtjener længere selskaber – "Åh, Rina, hvis du vidste hvor dyrebar din tavshed er for mig" – hvis afspilning han senere kan sidde og nyde: "På den måde har jeg din tavshed både i original og på bånd".

<https://web.archive.org/web/20170706070535/http://sproguseet.dk/sprog/tavshed/> [14-10-2021 22:42:52]

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

william lich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

aktuelle sprog **Alfabet** Anmeldelser arabisk Biblen bogstaver børn Danmark

Dansk Dialekter engelsk esperanto Formidling fransk identitet konsonanter Medier

modersmål Musik Navne norsk **Ord** ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdd Sproggeografi sprokkort **Sprogpolitik**

sprogteknologi svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale Underholdning video

vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
28/6 november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	Resurser
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognævn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog

Den danske oversættelse findes i *Tyske noveller fra det 20. århundrede*. Gyldendal 1979. Den er blevet læst op af Henning Moritzen i en optagelse ved den nu nedlagte montageafdeling på DR, og stykket har (i 60'erne eller 70'erne) været opført af Ungdommens Teater med Bjørn Watt Boolsen i rollen som Bur-Malottke.

*Ole Klitgaard, kultursociolog
bogtilrettelægger. [Forlagsbureauet](#)*

Læs også:

1. [Svenske dialekter](#) Dialektkort fra den svenske wikipedia TVserien Svenska dialektmysterier med lingvisten Fredrik Lindström som vært blev vældig rost og vandt prisen som Bedste Svenske Infotainment 2006. Sideløbende med at de otte...
2. [Stilhed – nu med lyd](#) Undervandsmusik i Badeanstalt Spanien med dubstep-DJ Tzara Aarhus Kulturnat, 9. oktober. Der var flere sprogligt interessante begivenheder. Jeg ville tage til en hvor man ikke kunne høre noget. En undervandskoncert...
3. [Stille larm: Kaarle-kuninkaon metsästys](#) Den 2. maj 2009 var der en dansk premiere: for første gang blev der vist en opera på tegnsprog i Danmark. (se blogindlæg fra 28. marts.) Forestillingen fandt sted i...
4. [Baskisk – en kærlighedserklæring](#) Underraga er én af de chilenske vingårde der har et baskisk navn. Baskisk blomstrer. Selv om man sagtens kan leve et helt liv i Danmark uden at høre sproget omtalt...

Tagget med: Anmeldelser, grammatik, Gud, kasus, museer, Musik, noveller, pragmatik, satire, sproghandlinger, Sproguseet, stilhed, tavshed, tryk, tysk

5 kommentarer

Peter Bakker

22. september 2009 • 20:25

John Cages musikstykke 4.33 er en skør ide, men jeg må inddrømme at jeg syntes det er meget imponerende at se og høre det udført. Meget spændende at se/høre, og det skulle have været endnu bedre at være i salen. Flot! Mht tavshed: det minder mig om tre personer, måske skriver jeg senere om dem: de "tavse tvillinger" fra England, der aldrig talte med deres forældre (og næsten ikke med andre), og en mand i Tyskland der for nyligt begynde at tale igen efter mange års tavshed, bare fordi han var vred på sin far.

Svar

Ruben

22. september 2009 • 22:34

Meget underholdende indlæg, Ole.

Første gang jeg hørte 4'33" opført, var live i Bertelsen på P1. Det ligger i DR's netarkiv her:
http://www.dr.dk/P1/p1_temaer/Bertelsen/Udsendelser/2003/04/000016.htm

Svar

Claus

december 2011
november 2011
oktober 2011
september 2011
august 2011
juli 2011
juni 2011
maj 2011
april 2011
marts 2011
februar 2011
januar 2011
december 2010
november 2010
oktober 2010
september 2010
juni 2010
maj 2010
april 2010
marts 2010
februar 2010
januar 2010
december 2009
november 2009
oktober 2009
september 2009
august 2009
juli 2009
juni 2009
maj 2009
april 2009
marts 2009

Ordnnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
Sproget.dk
Svenska Akademien
Ø (Schwa.dk)

© 2017 SPROGMUSEET • Køret på WordPress. Tema baseret på Mimbo

Indlæg • Kommentarer

23. september 2009 • 16:16

Det må vel være den danske oversætter og ikke Böll, der har lanceret ordet "indtie". :-)

Apropos et "Sprogmuseum" – det er vist dér, bastard-kommaet ("nyt komma") hører hjemme.

[Svar](#)

Ole Klitgaard
23. september 2009 • 17:18

Til Claus' bemærkning om at ordet "indtie" må være lanceret af oversætteren, ikke af Böll. Ret beset er det jo rigtigt, altså på dansk. Men det er faktisk næsten så direkte oversat som det kan være: I originalen hedder det "beschweigen", og akkurat som "indtie" ikke findes i normaldansk, findes dette ord heller ikke i normaltysk. Men det modsvarer præcis orden "besprechen" som betyder indtale. Så jeg vil fortsat give Böll æren for at have introduceret dette skønne udtryk. – Som jeg bemærker, er denne scene med pigen Rina ikke med i den korte udgave på YouTube. Jeg burde måske have citeret det i denne sammenhæng centrale sted på tysk, men det kommer her, hvor Rina siger til Murke: "Beschweigen, das ist auch so eine Erfindung von dir. Ein Band besprechen würde ich mal gern – aber beschweigen..."

[Svar](#)

Ole Klitgaard
23. september 2009 • 17:39

Mere til Claus' kommentar: Jeg glemte lige den bemærkning om "bastard-kommaet" – hvad menes mon med det? Det er selvfølgelig rigtigt at betegnelsen "Nyt komma" (som jeg selv bruger) af Sprognævnet er blevet forvist til museal eller lodret arkivering, men kun for af samme foretagende at blive genoplivet, dog under en anden betegnelse, nemlig ingen. Nu hedder det "uden startkomma", basta (det er måske derfor en joke med udtrykket ba-startkomma?)

[Svar](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.